

***A csak* partikula értelmezése óvodáskorban**

Pintér Lilla

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

- Kutatási kérdések
- Szakirodalmi háttér
- Kísérlet
- Eredmények
- Konklúzió

Kutatási kérdések

Miként értelmezik a magyar óvodások a *csak* partikulával módosított fókuszos szerkezeteket:

- 1) értik-e a kimerítő azonosítást?
- 2) a megfelelő összetevővel asszociálják-e a kimerítőséget?

Szakirodalmi háttér

- Crain és mtsai. (1994)
- Paterson és mtsai. (2003, 2005)
- Zhou és Crain (2010)

Crain és mtsai. (1994)

(1) Only the cat is holding a flag.

‘Csak a macska tart egy zászlót.’

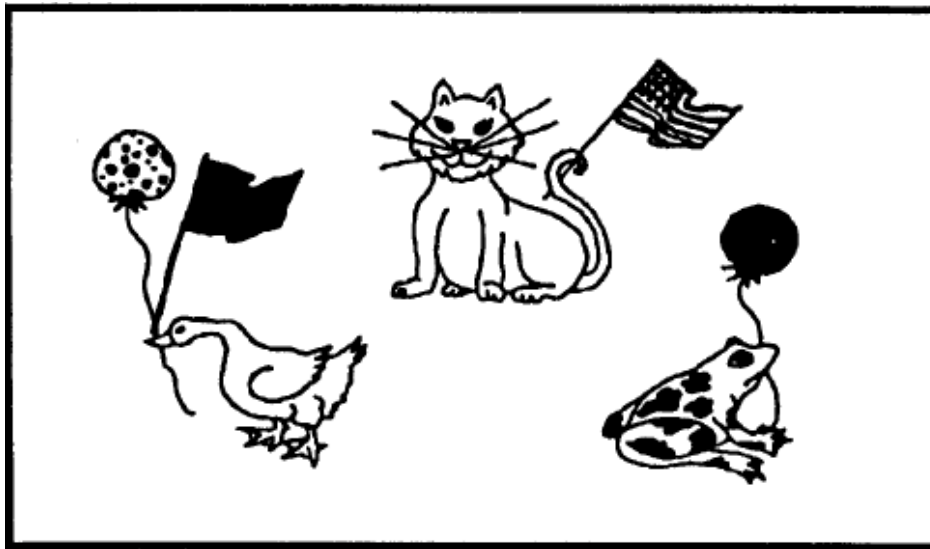

(2) The cat is only holding a flag.

a. ‘A macska csak tart egy zászlót.’

b. ‘A macska csak egy zászlót tart.’

Óvodások (3–6 évesek):
55,26 % következetesen
igaznak fogadta el mind-
két állítást.

Indoklás: a cica tényleg
nem csinál mást, csak
tartja a zászlót.

Paterson és mtsai. (2003, 2005)

(3) The fireman is only holding a hose.

a. 'A tűzoltó csak tart egy tömlőt.'

b. 'A tűzoltó csak egy tömlőt tart.'

(4) Only the fireman is holding a hose.

'Csak a tűzoltó tart egy tömlőt.'

(5) The fireman is holding a hose.

'A tűzoltó tart egy tömlőt.'

C

D

E

Paterson és mtsai. (2003, 2005)

- Résztvevők: 6–7 évesek (25 fő), 8–10 évesek (22 fő)
11–12 évesek (25 fő), felnőttek (25 fő)

- Eredmények:

A gyerekek sok esetben elfogadják a (3) és (4) alatti mondatokat az „E” kép esetében is.

→ Nincs különbség a fókuszpartikulát tartalmazó és nem tartalmazó mondatok között.

→ Az óvodások az *only* kontrasztivitásában hibáznak.

E

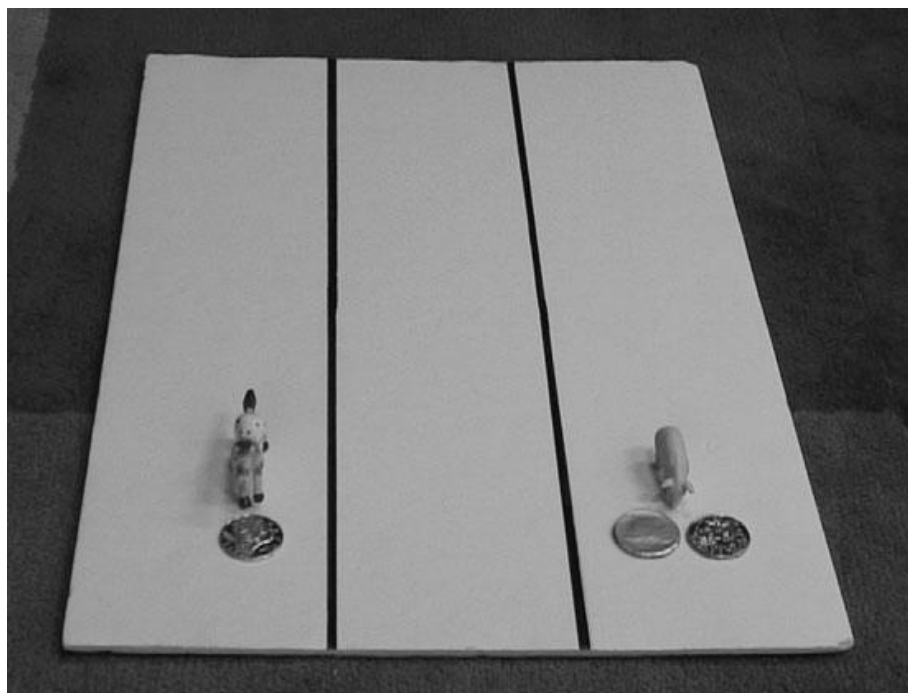
Zhou és Crain (2010)

(6) Zhiyou zhu xiansheng nadao-le yinse yingbi.

only pig sir get-ASP silver coin

‘Only Mr Pig got a silver coin.’

‘Csak Mr Pig kapott egy ezüst érmét.’

igaz kondíció
(felnőttek számára)

Zhou és Crain (2010)

(7) Zhiyou mao xiansheng chi-le huluobo.

only cat sir eat-ASP carrot

'Only Mr Cat ate a carrot.'

'Csak Mr Cat evett egy répát.'

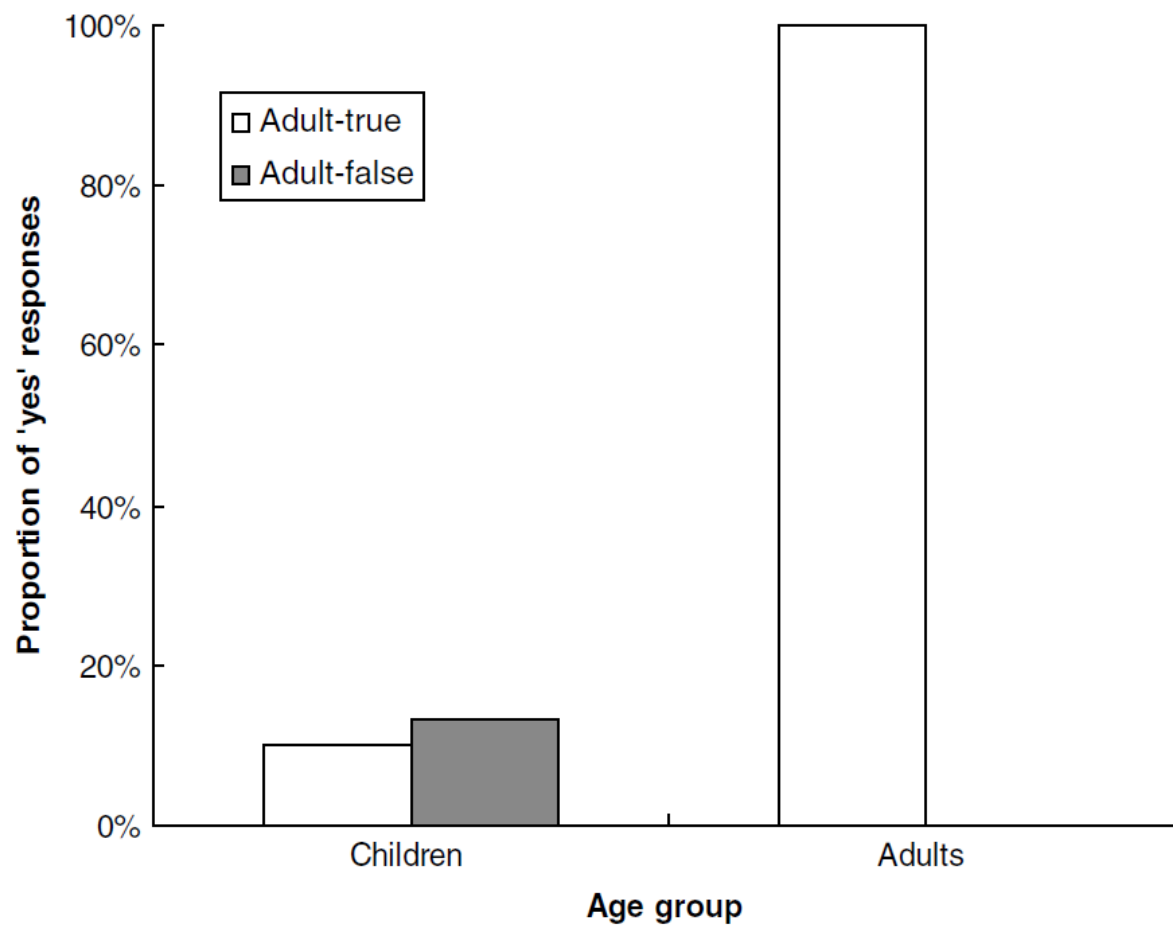

hamis kondíció
(felnőttek számára)

Zhou és Crain (2010)

Résztevők: 20 óvodás (4;7) és 20 felnőtt

Eredmények:

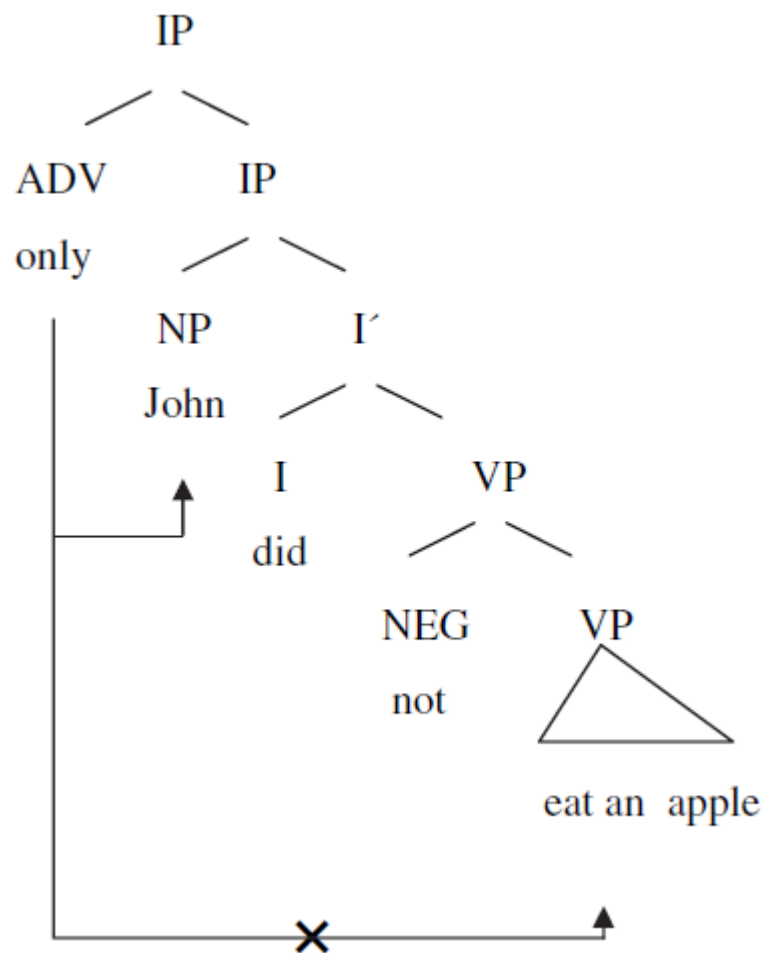

Zhou és Crain (2010)

Magyarázat:

Az óvodások valóban VP-orientáltság jellemzi.

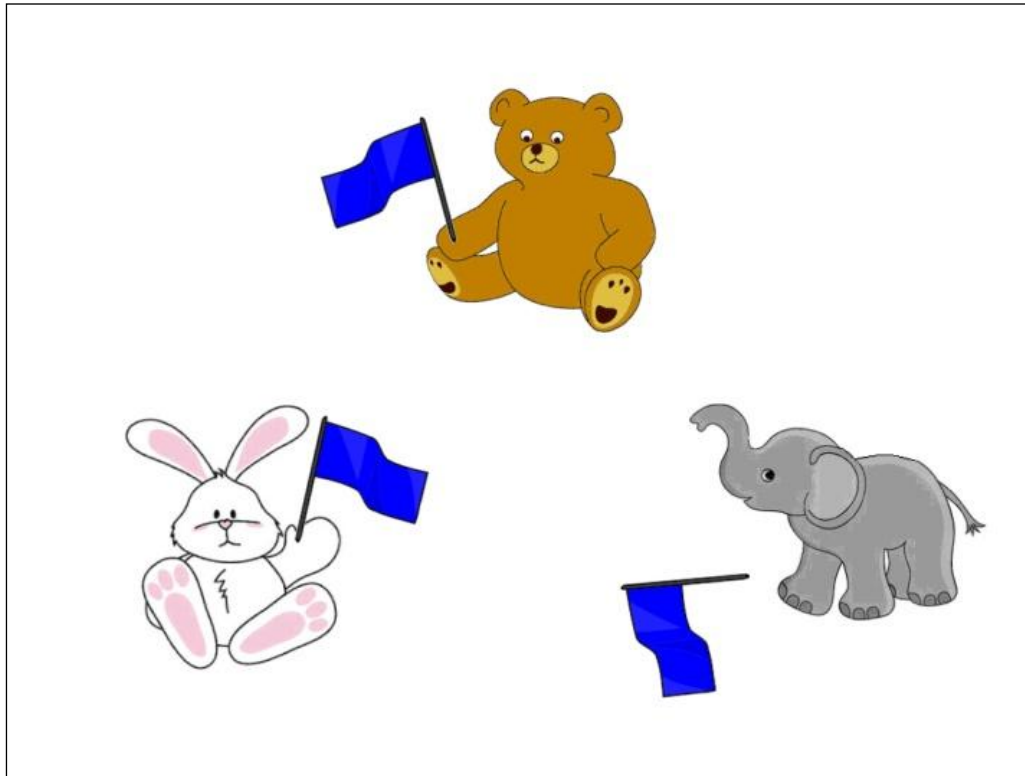
További kísérletekkel azt bizonyították, hogy ez a tagadás esetén eltűnik.

Kísérlet

Mondat–kép megfeleltetési feladat:

(8) Csak a nyuszi emelte fel a zászlót.

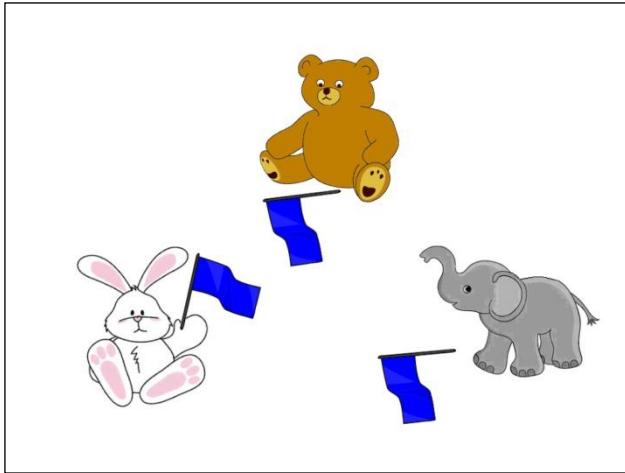

Kísérleti elrendezés

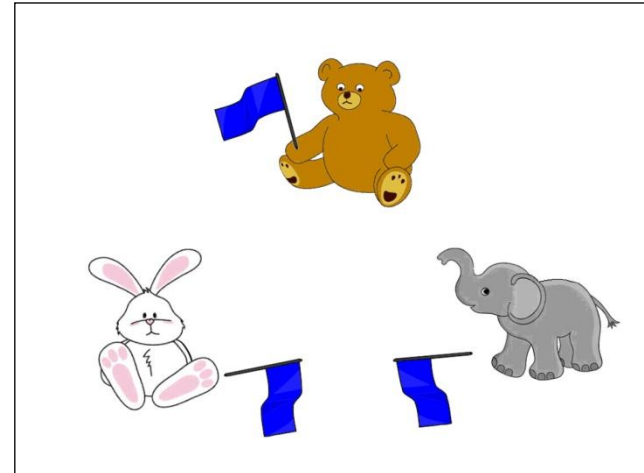
- 32 tesztmondat + 24 filler (2 ülésben)
- A tesztmondatok mindegyike tartalmazta a *csak* partikulát:
  - 50% alanyi fókusz – 50% tárgyi fókusz
  - 50% igekötős ige – 50% nem igekötős ige
- Képek megfeleltethetősége alapján 4 kondíció (i – iv)
- Prezentálás random sorrendben:
  - SR Research Experiment Builder szoftver

Kondíciók

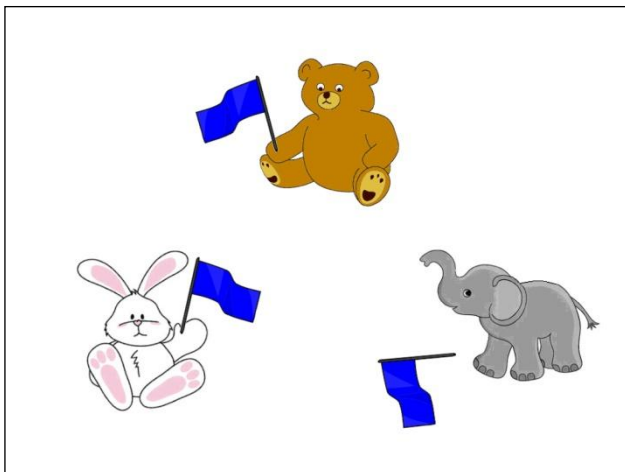
(i) igaz

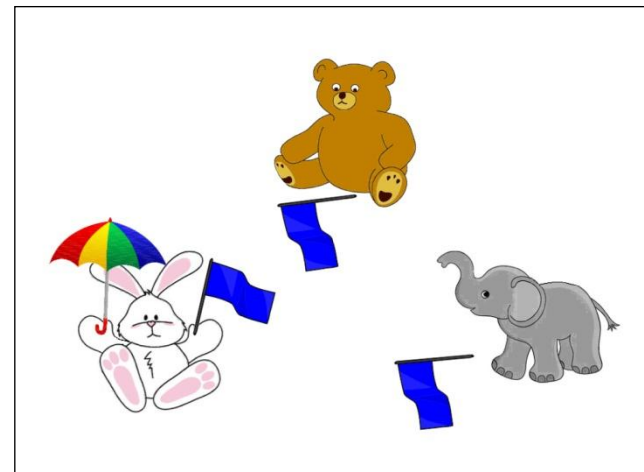
(ii) hamis

(iii) kimerítő olvasatban hamis

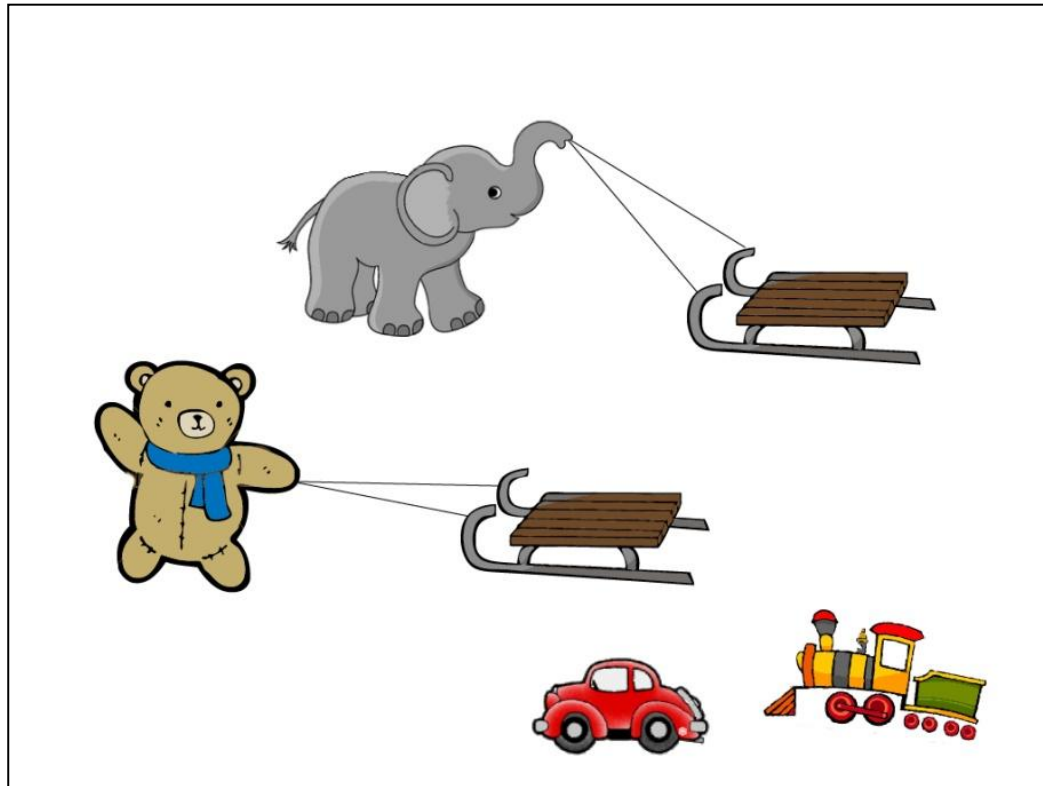

(iv) igaz + disztraktor

Az (iv) igaz + disztraktor kondíció tárgyi fókuszos mondatokban:

(9) A maci csak a szánkót húzza.

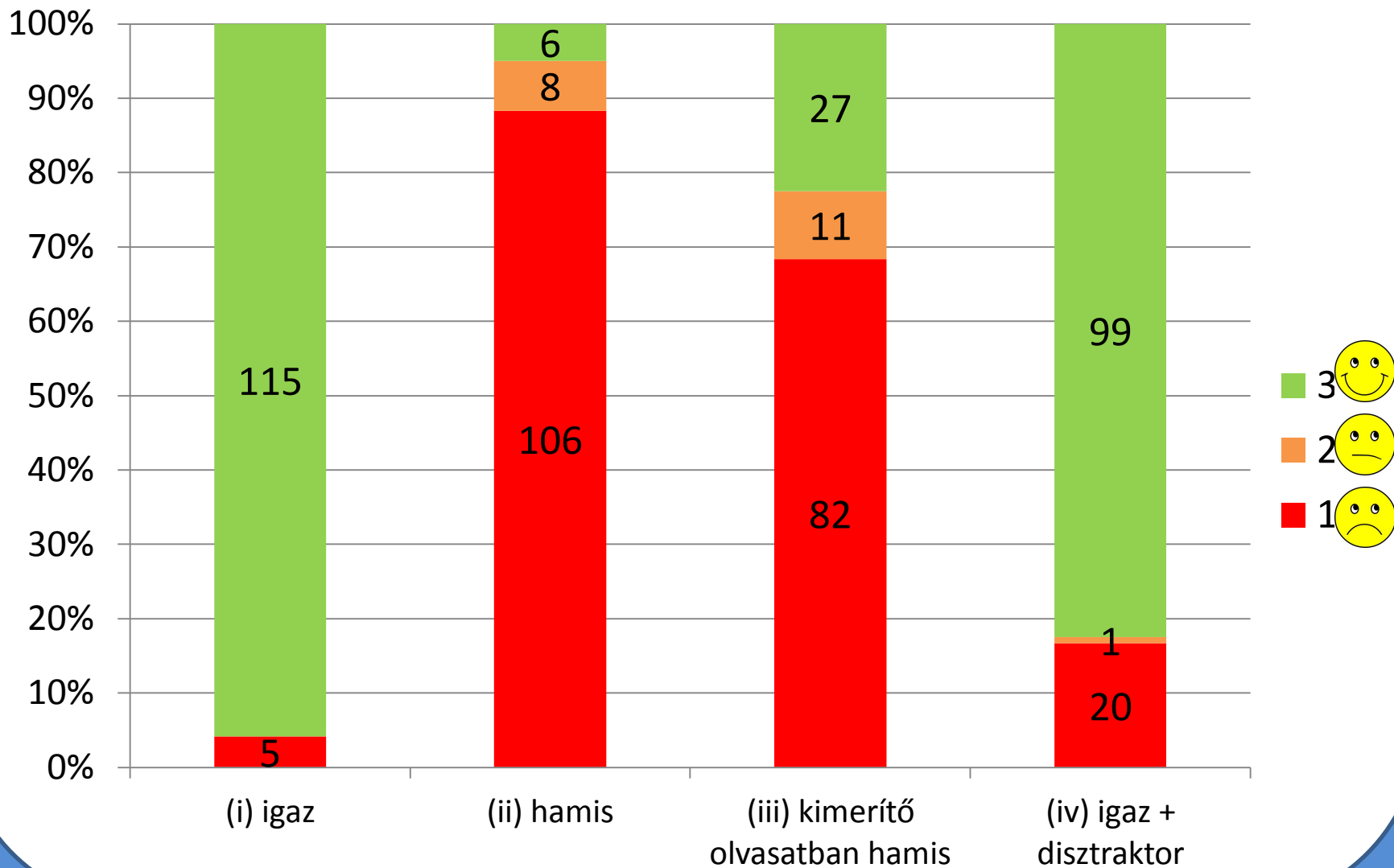
Résztevők

15 óvodás (átlagéletkor: 5 év 9 hónap)

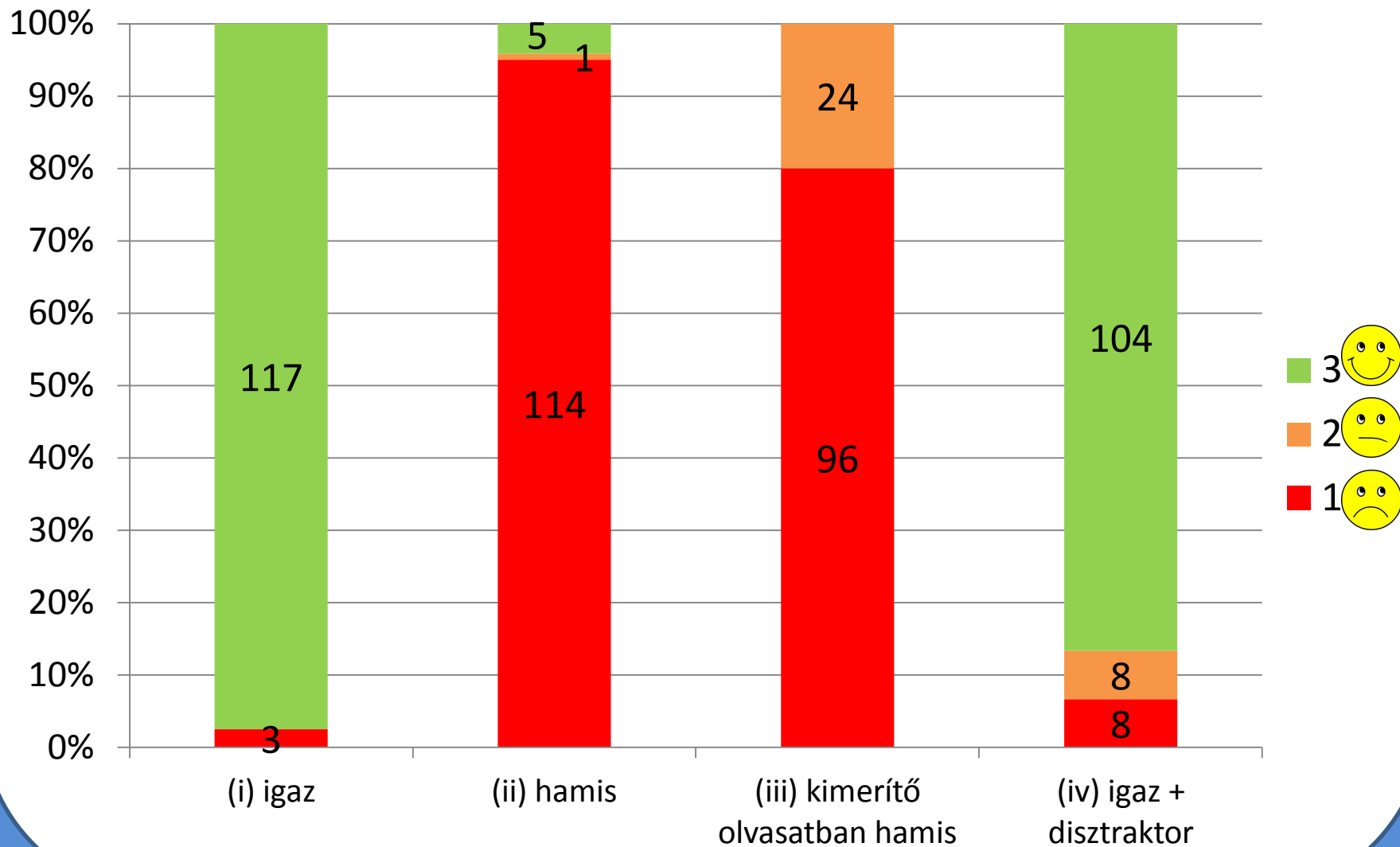
15 felnőtt (átlagéletkor: 37 év 5 hónap)

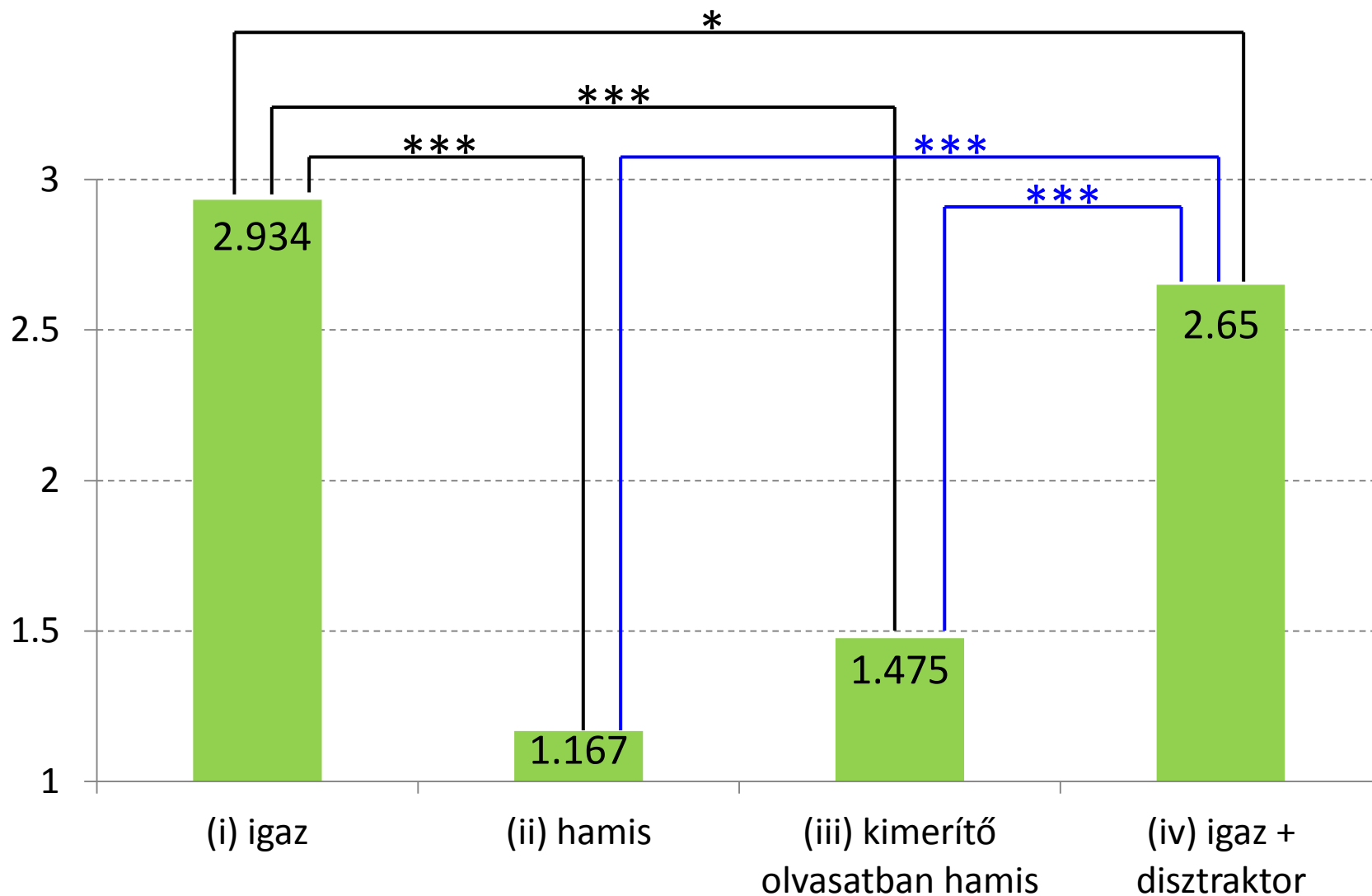
Eredmények – óvodások

Eredmények – felnőttek

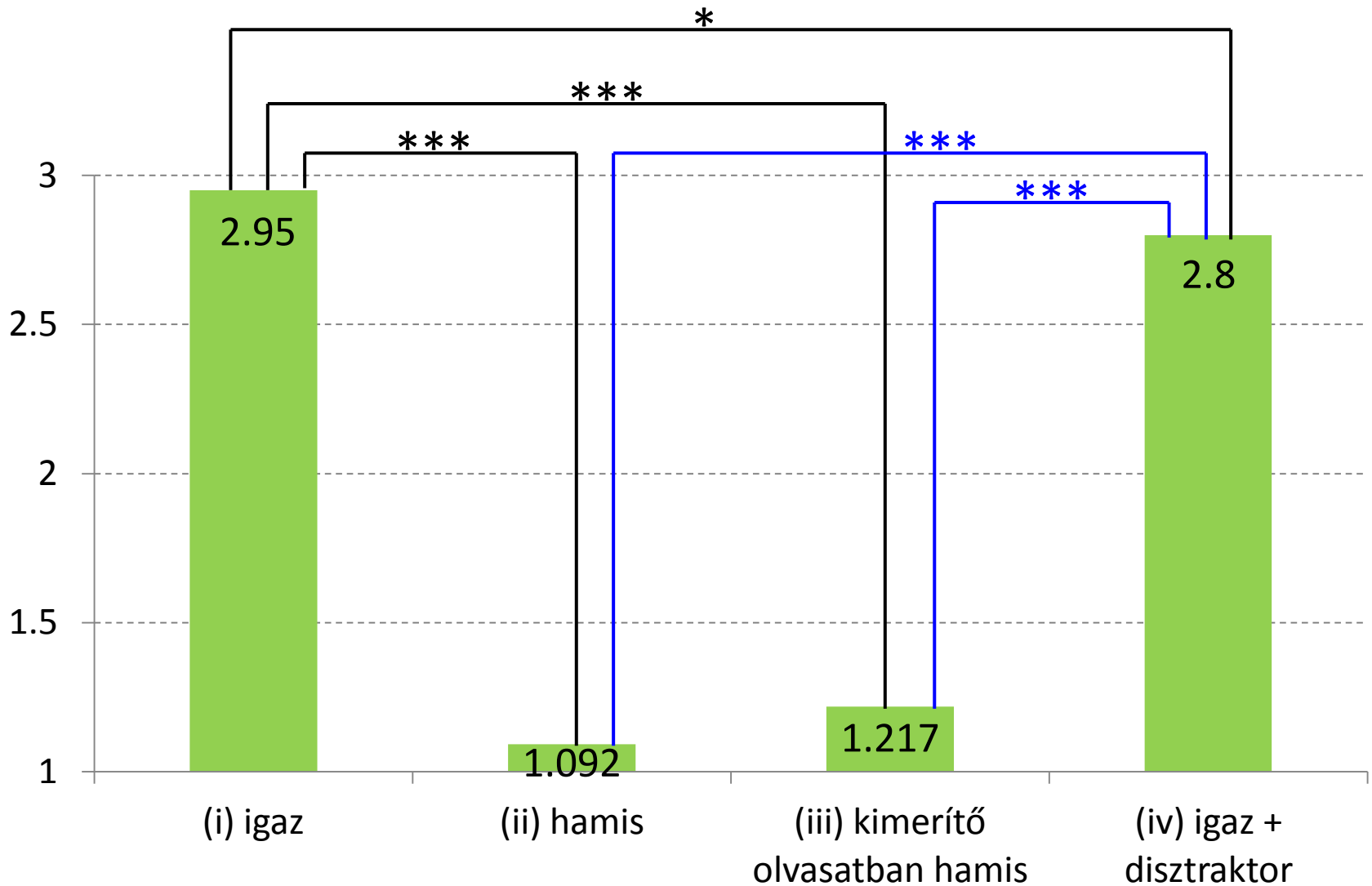

Kondíciók átlagpontszámai – óvodások

*: $p < 0.05$, **: $p < 0.01$, ***: $p < 0.001$

Kondíciók átlagpontszámai – felnőttek

*: $p < 0.05$, **: $p < 0.01$, ***: $p < 0.001$

Eredmények I.

- A (iii) *kimerítően hamis* kondíció átlagpontszáma mindkét korcsoportban szignifikánsan különbözik az (i) *igaz* kondíció átlagpontszámától, és egyik korcsoportban sem különbözik a (ii) *hamis* kondíció átlagpontszámától.
- Ebben a kondícióban a két korcsoport átlagpontszámai sem különböznek szignifikánsan.
  - Az óvodások és a felnőttek is kimerítően értelmezik a *csak* partikulát tartalmazó mondatokat.

Eredmények II.

- Az (iv) *igaz + disztraktor* kondíció átlagpontszáma eltér az (i) *igaz* kondícióétól, mégsem beszélhetünk arról, hogy bármelyik korcsoportnak is komoly nehézsége lenne a hatókör értelmezésével.
- A VP-orientáltság egyáltalán nem jellemző: az alanyi fókuszos mondatokat mindössze **5%**-ban utasították el.
- Ezzel szemben a tárgyi fókuszos mondatokat **30%**-ban elutasították, ezeknek a mondatoknak az átlagpontszáma **2.4167** volt.
- Nagy különbség az egyes kép–mondat párok között: A maci csak a szánkót húzza. → 46,67% elutasította!

Konklúzió

- A magyar óvodások a felnőttekhez hasonló módon, kimerítően értelmezik a *csak* partikulát tartalmazó szerkezeteket. (↔ Paterson és mtsai. 2003, 2005)
- Nem jellemző a VP-orientáltság. (↔ Crain és mtsai. 1994)
- Előfordul azonban, hogy nem a megfelelő összetevővel asszociálják a fókusz kimerítőségét.

Szerepet játszhat ebben:

- élő és élettelen szereplők
(vö. Gualmini és mtsai. 2003)
- szórend
(pl. Csak a szánkót húzza a maci.)
- a kép elrendezése

Bibliográfia

- Berger, Frauke – Höhle, Barbara 2012. Restrictions on addition: children's interpretation of the focus particles *auch* 'also' and *nur* 'only' in German. *Journal of Child Language* **39**: 383–410.
- Crain, Stephen – Ni, Weijia – Conway, Laura 1994. Learning, Parsing, and Modularity. In Charles Clifton – Lyn Frazier – Keith Rayner (szerk.) *Perspectives on sentence processing*. Hillsdale, Lawrence Erlbaum, 443–467.
- Gualmini, Andrea – Maciukaite, Simona – Crain, Stephen 2003. Children's insensitivity to contrastive stress in sentences with 'only'. *University of Pennsylvania Working Papers in Linguistics* **8**(1): 87–100.
- Notley, Anna – Zhou, Peng – Crain, Stephen – Thornton, Rosalind 2009. Children's interpretation of focus expressions in English and Mandarin. *Language Acquisition* **16**(4): 240–282.
- Paterson, Kevin B. – Liversedge, Simon P. – Rowland, Caroline – Filik, Ruth 2003. Children's comprehension of sentences with focus particles. *Cognition* **89**: 263–294.
- Paterson, Kevin B. – Liversedge, Simon P. – White, Diane – Filik, Ruth – Jaz, Kristina 2005. Children's interpretation of ambiguous focus in sentences with 'only'. *Language Acquisition* **13**(3): 253–284.
- Zhou, Peng – Crain, Stephen 2010. Focus identification in child Mandarin. *Journal of Child Language* **37**: 965–1005.